

PŘEHLEDOVÝ ČLÁNEK / REVIEW ARTICLE

STRUČNÁ HISTORIE VZNIKU A ČINNOSTI SPOLEČNOSTI VOJENSKÝCH LÉKAŘŮ, FARMACEUTŮ A VETERINÁRNÍCH LÉKAŘŮ ČESKÉ LÉKAŘSKÉ SPOLEČNOSTI J. E. PURKYNĚ A BRIEF HISTORY OF THE ESTABLISHMENT AND ACTIVITIES OF THE CZECH SOCIETY OF MILITARY PHYSICIANS, PHARMACISTS AND VETERINARIANS

Leo Klein^{1,2} , Josef Fusek³

¹ Oddělení plastické chirurgie a léčby popálenin, chirurgická klinika LF UK a FN, Hradec Králové

² Katedra vojenské chirurgie, Fakulta vojenského zdravotnictví, Univerzita obrany, Hradec Králové

³ Katedra organizace vojenského zdravotnictví a managementu, Fakulta vojenského zdravotnictví, Univerzita obrany, Hradec Králové

Přijato 3. ledna 2018.

Zrevidováno 3. ledna 2018.

Zveřejněno 9. března 2018.

Souhrn

Česká společnost vojenských lékařů a farmaceutů byla v rámci ČLS JEP založena v roce 1999. V článku jsou popsány historické okolnosti a podmínky, které ke vzniku této odborné společnosti vedly a stručně je zmíněn její rozvoj a přehled činnosti až do současnosti. Společnost, která v průběhu času rozšířila svou působnost i na vojenské veterinární lékaře, si vybuodovala pevné místo a prestiž a úspěšně reprezentuje obor vojenské medicíny u nás i v zahraničí.

Klíčová slova: vojenská medicína; vojenská farmacie; odborná společnost; Česká lékařská společnost J.E. Purkyně; vojenská zdravotnická služba; historie

Summary

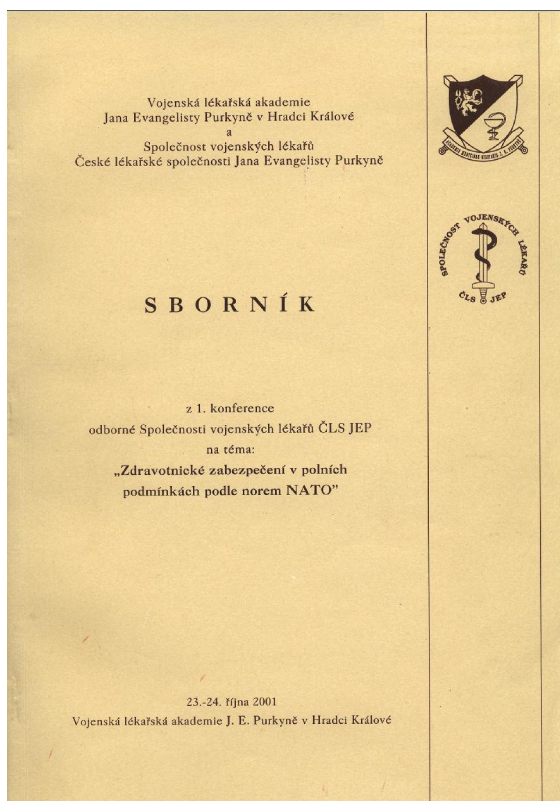
The Czech Society of Military Physicians and Pharmacists was established in 1999, within the framework of the J.E. Purkinje Czech Medical Association. This article describes the historical circumstances and conditions that enabled the foundation of this professional society. Additionally, a brief overview of the society's development and activities, both past and present, is also provided. Since it was established, the organization has expanded to also include military veterinarians. Today, the society enjoys a well-deserved reputation imbued with great respect and prestige and successfully represents the field of military medicine both at home and abroad.

Key words: military medicine; military pharmacy; professional society; J.E. Purkinje Czech Medical Association; military medical service; history.

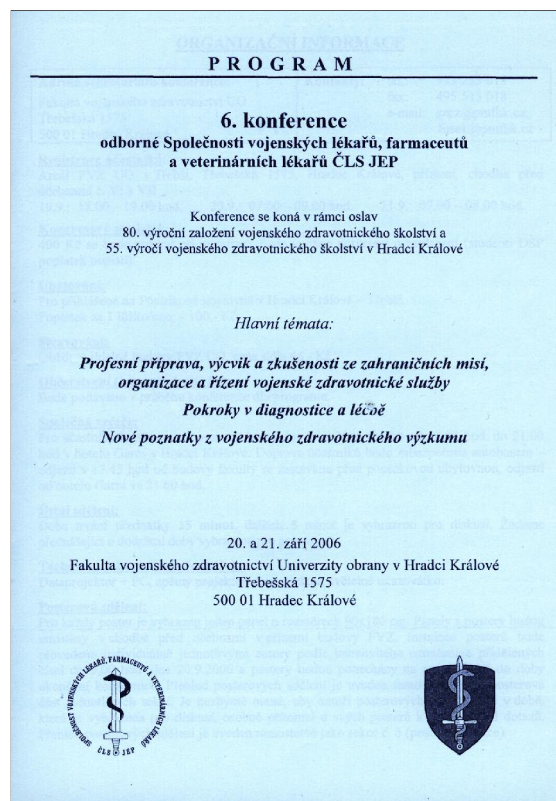
Vznik nové odborné společnosti v rámci České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně (ČLS JEP), která by sdružovala vojenské lékaře a další profese podílející se na činnosti vojenského zdravotnictví, zohledňovala specifika činnosti těchto odborností v mimořádných podmínkách ozbrojených konfliktů nebo medicíny katastrof, umožňovala odborných růst a výměnu informací a zajišťovala efektivní kontakty s dalšími partnerskými společnostmi doma i v zahraničí, byl přirozeným důsledkem politického vývoje v naší republice, celé společnosti, armády jako takové i její zdravotnické služby po roce 1989. Pád železné opony, umožnění přímých kontaktů, aktivní účast na odborných akcích kdekoli v zahraničí akcelerovaly rozvoj mnohostranných kontaktů vojenské zdravotnické služby (VZS) a rovněž Vojenské lékařské akademie J. E. Purkyně (VLA JEP) v Hradci Králové. Zásluhou prvního porevolučního rektora plk. prof. MUDr. J. Fуска, DrSc. se akademie stala iniciátorem a organizátorem řady akcí a navázání kontaktů s obdobnými institucemi v zahraničí (SRN, Francie, Anglie, Itálie, USA). Již v první polovině 90. let navštívili VLA např. genplk. Dr. med. G. Desch, Generální inspektor ZS Bundeswehru, velitelé partnerských akademií v Mnichově gen. Dr. med. K. Ewert, v Lyonu gen. Dr. A. Seigneuric a řada dalších. Ze závěrů jejich návštěv vždy resultovaly mimo jiné i dohody o zajištění výměnných stáží našich studentů, vědecko-výzkumných pracovníků a lékařů, umožnění účasti na odborných konferencích, sympóziích, bilaterální spolupráce kateder apod. V Hradci byla uspořádána řada konferencí s bohatou mezinárodní účastí v mnoha oborech vojenského zdravotnictví (toxikologie, chirurgie, radiobiologie, mikrobiologie a epidemiologie aj). Čilé kontakty se rozvíjely i na pracovní úrovni jednotlivých kateder (1,2) a dalších pracovišť. VLA významně přispívala k zajištění mezinárodních aktivit představitelů ZS AČR při důležitých jednáních doma i v zahraničí, pravidelné účasti na kongresech Mezinárodního výboru vojenské medicíny (ICMM) apod. Podrobně jsou tyto celkové zásadní změny zachyceny v jednotlivých vydáních ročenky s názvem Annual Report, kterou VLA začala jako jedna z prvních institucí vydávat angličtině od roku 1991.

Obzvláště živé a mnohostranné kontakty byly navázány s německými kolegy ve zdravotnické službě Bundeswehru. I druhý rektor VLA JEP plk. doc. MUDr. S. Býma, CSc. tyto kontakty podporoval. V SRN jsme se pravidelně zúčastňovali řady odborných akcí (Měrka, Klein, Fusek, Býma, Beran, Chaloupka, Hajžman, Bajgar). Mohli jsme se tak blíže seznámit osobně s vedoucími představiteli a s celkovou činností Německé společnosti pro vojenskou medicínu a vojenskou farmacii (Deutsche Gesellschaft für Wehrmedizin und Wehrpharmazie), která dobře pracovala již několik desetiletí (3,4). Byla inspirací a určitým vzorem při diskusích, které u nás již nějakou dobu probíhaly, o možném založení podobné odborné společnosti. Iniciátory a aktivními podporovateli této myšlenky byli zejména Vladimír Měrka, Josef Fusek, Svatopluk Býma, Leo Klein, Miloš Orendáč, Roman Blanař, Roman Prymula. Po nezbytných konzultacích na vedení ČLS JEP, odkud jsme vždy pocíťovali podporu (prof. J. Blahoš, prof. M. Hájek, prof. E. Zvěřina a další) se myšlenku na vznik české společnosti, zejména díky iniciativě plk. doc. Dr. S. Býmy, CSc., podařilo realizovat a dne 7.4.1999 byla Společnost vojenských lékařů a farmaceutů založena. Vznikla v rámci ČLS JEP jako v pořadí 111. odborná společnost (OS), od svého počátku měla 326 členů. Předsedou výboru byl plk. MUDr. Jan Vesecký, vědeckým sekretářem plk. prof. MUDr. Josef Fusek DrSc., pokladníkem pplk. MUDr. Miloš Orendáč. Technické, prostorové a realizační zázemí pro svoji činnost našla na půdě VLA JEP, odbornou platformou se stal časopis Vojenské zdravotnické listy. Výbor i celá společnost se stala v rámci ČLS JEP aktivní složkou a už v roce 2001, 23.-24. října, uspořádala v Hradci Králové 1. odbornou konferenci na téma Zdravotnické zabezpečení v polních podmínkách podle norem NATO. Konference byla úspěšná, zaznělo 28 přednášek, v nichž mj. vystoupili hlavní odborníci pro jednotlivé obory ZS AČR, byl vydán Sborník přednášek (ISBN 80-85109-79-4) (**Obr. 1**). Od roku 2001 se tak až dosud pořádají výroční konference pravidelně, vždy v podzimním termínu v Hradci Králové. Sborníky přednášek byly rovněž vydávány nejprve v tištěné podobě, později na kompaktních discích. Probíhala intenzivní domácí spolupráce se všemi složkami ZS AČR. Mezinárodní spolupráci významně podpořil brig. gen. doc. Dr. L. Klein, CSc. při výkonu funkce Zdravotnického poradce Vrcholního velitele spojených ozbrojených sil NATO v Evropě (SHAPE) v belgickém Monsu. Díky aktivitám doc. Měrky jsme dostávali odborné časopisy vojenských ZS z moha zemí, kam výměnou byl zasílán náš časopis.

Od 1.1.2003 pracoval výbor ve složení - předseda brig. gen. doc. MUDr. Leo Klein, CSc., vědecký sekretář plk. prof. MUDr. Josef Fusek, DrSc., pokladník pplk. MUDr. Miloš Orendáč, členové plk. MUDr. Radovan Matoušek, Ph.D. a plk. doc. MUDr. S. Býma, CSc. Předsedou kontrolní a revizní komise byl plk. MUDr. Stanislav Konštický, CSc. a později pplk. MUDr. František Hošek. Jedním z vrcholů tohoto období bylo uspořádání 6. konference ve dnech 20.-21. září 2006 s bohatou mezinárodní účastí. Svá sdělení přednesli např. genmjr. Dr. Roger Van Hoof, náčelník belgické ZS a současně předseda výboru náčelníků ZS zemí NATO (COMEDS), námořní chirurgové FLA Dr. med. Wolfgang Titius (SRN) a CDR Philip Barker (UK) a další kolegové z Francie, Polska aj. (**Obr. 2**).

Obrázek 1. Sborník z 1. konference Společnosti vojenských lékařů a farmaceutů ČLS JEP – titulní strana.

Obrázek 2. Program 6. konference Společnosti vojenských lékařů farmaceutů a veterinárních lékařů ČLS JEP – titulní strana.

Soustavnou aktivní činností si naše OS získala pevné místo ve společenství všech ostatních společností sdružených v ČLS JEP, dobře spolupracovala s vedením a těšila se podpoře jejich představitelů (prof. Blahoš, prof. Škácha, prof. Palička, prof. Svačina a další), jakož i celého sekretariátu ČLS v čele s jeho ředitelkou paní Evou Ponocnou. Výroční konference vytvářely akademickou půdu pro odborná sdělení, bohaté diskuse s vedoucími představiteli ZS AČR, kteří se pravidelně zúčastňují a informují o koncepčních změnách, plánech a systému výstavby našeho voj. zdravotnictví. V dalších sekcích se diskutují otázky zdravotnického zabezpečení vojsk v zahraničních misích, jednotlivé oblasti klinické medicíny, jakož i vědecká, výzkumná a pedagogická činnost (5,6,7,8,9). V neposlední řadě dostávají příležitost zejména mladí kolegové pro svá sdělení formou posterových sekcí především z oblasti výzkumu, doktorandského studia i mezinárodní spolupráce. Kromě odborných diskusí a výměny názorů poskytuje setkávání na půdě Alma Mater většiny vojenských zdravotníků též příležitost k přátelským a neformálním setkáním, navázání nových vztahů a udržení kontaktů s fakultou i jejím klinickým a vědecko-výzkumným a pedagogickým zázemím. Vzhledem k rozsahu problematiky vojenského zdravotnictví, aktivnímu zapojení a rozšiřujícímu se zájmu i vojenských veterinárních lékařů, kteří jsou součástí VZS, došlo v roce 2006 k rozšíření názvu OS o veterinární lékaře a několik jsme jich záhy přijali za řádné členy. Společnost si získala patřičnou autoritu i ve vrcholných velitelských orgánech AČR, což dokumentuje např. účast a aktivní vystoupení genmjr. ing. Jiřího Balouna, Ph.D., MSc. na 14. konferenci 15.10.2014 (**Obr. 3**). Za přínos v oblasti mezinárodní spolupráce i dlouholetou aktivní práci ve prospěch společnosti udělil její výbor několika významným osobnostem ocenění v rámci ČLS JEP - čestné členství v naší OS. Jejich přehled je uveden v **Tabulce 1**. V roce 2015 udělilo předsednictvo ČLS JEP za přínos české medicíně a jako ocenění dlouholeté práce ve prospěch ČLS prof. Fuskovi Pamětní medaili Jana Evangelisty Purkyně (10).

Při ohlédnutí (nejen) za 19 lety, které uplynuly od založení SVLFVL, s radostí a snad i mírným uspokojením, můžeme konstatovat, že cíle, hlavní úkoly a očekávání, se kterými generace zakladatelů začínala, byly v naprosté většině splněny. Při této příležitosti bychom chtěli upřímně poděkovat za veškerou podporu VLA JEP, od 1.9.2004

Obrázek 3. genmjr. ing. Jiří Baloun, Ph.D., MSc. - První zástupce náčelníka Generálního štábu (uprostřed) na 14. konferenci SVLFVL v Hradci Králové s brig. gen. MUDr. B. Jurenkou (vpravo) a brig. gen. v.z. doc. MUDr. L. Kleinem, CSc. (vlevo).

FVZ UO v Hradci Králové, všem jejím rektorům, později děkanům i dalším pracovníkům na katedrách a společných pracovištích. Zvláštní poděkování patří dlouholetým sekretářkám výboru paní Jitce Szczerkové, Janě Zahradníčkové a Ivě Macháčové. V rámci generační obměny byly v lednu 2017 uspořádány volby nových orgánů společnosti, jejichž výsledkem je současné složení výboru: předseda plk. prof. MUDr. Jan M. Horáček, Ph.D., vědecký sekretář plk. doc. MUDr. Miloš Sokol, Ph.D., místopředseda plk. MUDr. Jiří Zetocha, Ph.D., pokladník pplk. MUDr. Miloš Orendáč a člen výboru pplk. MUDr. Michal Jurczyk. Kontrolní a revizní komise bude následující období pracovat ve složení předseda plk. v.z. MUDr. Roman Blanař, členové plk. v.v. MUDr. Vojtěch Humlíček, Ph.D., a plk. v.z. MUDr. Ambrož Homola, Ph.D. Nový výbor se ujal od 1. března 2017 velmi aktivně a s elánem své práce, o čemž svědčí i úspěšný průběh 17. výroční konference konané dne 15.11.2017 v Hradci Králové (11). Přejeme nově zvoleným orgánům, jakož i všem členům a společnosti jako takové mnoho dalších úspěchů při prosazování a reprezentaci zcela unikátní odborné disciplíny, kterou je aplikace a integrace moderní medicíny do specifických podmínek vojenského zdravotnictví v míru i za mimořádných podmínek.

Tabulka 1. Udělená čestná členství ve SVLFVL ČLS JEP

Datum	Hodnost	Jméno	Pracoviště
6. 6. 2006		prof. Dr. William Gunn	Ženeva
3. 6. 2010		prof. Dr. Michele Masellis	Palermo
17.12.2011	plk. v.v.	doc. RNDr. et PhMr. Vladimír Měrka, CSc.	Hradec Králové
	plk. v.v.	prof. MUDr. Miroslav Šplího, DrSc.	Hradec Králové
	plk. v.v.	prof. MUDr. Josef Fusek, DrSc.	Hradec Králové
17.12.2014	plk. v.v.	doc. MUDr. Jiří Bajgar, DrSc.	Hradec Králové
	plk. v.v.	MUDr. Milan Veselý	Olomouc
	plk. v.v.	MUDr. Stanislav Konšťacký, CSc.	Hradec Králové
15.11.2017	brig. gen. v.v.	doc. MUDr. Leo Klein, CSc.	Hradec Králové

Konflikt zájmů

Autoři prohlašují, že v souvislosti s uvedeným příspěvkem nemají žádný střet zájmů.

Disclosure statement

The authors proclaim there are no competing interests.

Literatura

1. Klein L. Zahraniční chirurgové na návštěvě VLA JEP. *Voj. zdrav. Listy*. 1992;LXI(2/3):113-114.
2. Fusek J, Klein L. 31. zasedání důstojníků zdravotnické služby vojenského námořnictva SRN. *Voj. zdrav. Listy*. 1992;LXI(5/6):233.
3. Klein L, Měrka V. Zpráva o kongresu Německé společnosti pro vojenskou medicínu a vojenskou farmacii. *Voj. zdrav. Listy*. 1996;LXV(2):79-80.
4. Fusek J, Měrka V, Dohnal F, Klein L. Der tschechische Militärarzt vom Josephinum bis heute. *Wehrmedizin und Wehrpharmazie*. 1997;21(4):19-22.
5. Klein L, Fusek J. Zpráva o 4. konferenci odborné Společnosti vojenských lékařů a farmaceutů ČLS JEP v Hradci Králové. *Voj. zdrav. Listy*. 2004;LXXIII(5/6):210-212.
6. Klein L. 7. výroční konference Odborné společnosti vojenských lékařů, farmaceutů a veterinárních lékařů ČLS JEP v Hradci Králové. *Voj. zdrav. Listy*. 2007;LXXVI(6):244.
7. Klein L. 11. konference Odborné společnosti vojenských lékařů, farmaceutů a veterinárních lékařů, Čas. Lék. čes. 2011;150(12):695.
8. Klein L. The 12th Conference of the Society of Military Physicians, Pharmacists and Veterinarians of the Czech Medical Association of J.E. Purkinje in Hradec Králové. *Mil. Med. Sci. Lett.* 2012;81(4):190-191.
9. Fusek J, Klein L. 13. konference Odborné společnosti vojenských lékařů, farmaceutů a veterinárních lékařů. Čas. Lék. čes. 2014;153(1):49-50.
10. Klein L, Bajgar J: Profesor MUDr. Josef Fusek DrSc., dr.h.c. sedmdesátníkem. Čas. Lék. čes. 2015;154(3):146-147.
11. Horáček J M. 17. konference Společnosti vojenských lékařů, farmaceutů a veterinárních lékařů ČLS JEP. *Mil. Med. Sci. Lett.* 2017;86(4):190-191.